



16.10.2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Lausuntopyyntö STM/2645/2017

LAUSUNTO TUPAKKA- JA NIKOTIINIPOLITIIKAN KEHITTÄMISTYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ

Imperial Brands Finland Oy kiittää mahdollisuudesta lausua tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän mietinnöstä ja haluaa nostaa esiin kolme asiaa:

1. Ainoa tupakkatuote, jonka kulutus kasvaa Suomessa, on laitton tuote eli nuuska. Euroopan tasolla tavoitteen savuttomuudesta on todettu olevan käytännössä mahdoton, ja niissä onkin siirrytty suosimaan vähemmän haitallisia tuotteita kuten sähkö tupakkaa. Sama lähestymistapa voisi tuoda Suomenkin lähemmäksi sinänsä hyväksyttäviä ja ymmärrettäviä terveystavoitteita. Toisaalta matkalla tavoitteeseen savuttomasta, nikotiinittomasta ja tupakattomasta Suomesta tulisi arvioida eri tuoteryhmiä ja niiden sääntelyä myös tuotteiden tosiasiallisen käyttötarkoituksen perusteella.
2. Laittoman kaupan ja harmaan tuonnin ennaltaehkäisemiseen tulee puuttua, ja riittävän ja asiallisen tiedon saanti tulee varmistaa.
3. Savuttomuuden tavoitetta ei tule toteuttaa immateriaalioikeuksien poistamisen kustannuksella, vaikka immateriaalioikeuksien haltijat ovatkin tupakkayrityksiä.

Kuten mietinnössä todetaan, tupakkatuotteiden käytön onnistunut väheneminen edellyttää, että niitä ei kompensoida muiden korvaavien tuotteiden käytöllä. Näin kuitenkin tehdään jo nyt. Erityisesti nuorison tupakointi vähenee jatkuvasti mutta nuuskan käyttö lisääntyy – vaikka nuuskaa ei saa Suomessa myydä eli tuote on käytännössä laitton. Nuuskan laillistaminen Suomessa ei EU:n tupakkatuotedirektiivin valossa ole realistinen tavoite, mutta nuuskan kaltaisia, savukkeita vähemmän haitallisia tuotteita on jo markkinoilla. Kuten mietinnössä todetaan, tupakka-, nikotiini- ja korvaavien tuotteiden vähentämistavoite voidaan saavuttaa vain, jos niitä ei kompensoida muilla tuotteilla, kuten nuuskalla.

Kuten mietinnössä todetaan, jo nikotiini itsessään on haitallista. Kuluttajatutkimusten perusteella on kuitenkin selvää, että esimerkiksi nikotiinilaastareita ja –purkkaa käytetään tupakkatuotteiden tavoin - ei siis vain tupakoinnin lopettamiseen, vaan niiden sisältämän nikotiinin ja sen tuoman mielihyvän vuoksi. Tästä suositusta käyttötarkoituksesta huolimatta näiden tuotteiden verokohtelu on tupakkatuotteita huomattavasti armollisempaa, ja niitä saa myös mainostaa.



16.10.2018

Mikäli tavoitteena on aidosti nikotiinista luopuminen vuoteen 2030 mennessä, jossain vaiheessa lienee syytä nostaa esiin myös näiden tuotteiden merkitys nikotiinin ja sen tuottaman nautinnon lähteinä.

Mietinnössä käsitellään kattavasti harmaatuonnin ongelmia ja ristiriitaa tilastoidun kulutuksen ja todellisen kulutuksen välillä. Kuten mietinnössä todetaan, näitä salakuljetuksen kanavia todennäköisestikin käytetään muuhun salakuljetukseen ja laittomaan kauppaan.

Tupakkatuotteiden jäljitysjärjestelmän käyttöönotto EU:n alueella toukokuussa 2019 ei kuitenkaan ratkaise Suomessa harmaatuonnin ja laittoman kaupan ongelmaa. Kun järjestelmä otetaan käyttöön, vähittäismyymtipisteistä löytyvien tupakkatuotteiden tulee olla jäljitettävissä aina tehtaalle asti. Suomessa kaikki vähittäismyymintuotteiden kauppa on keskittynyt yli 90-prosenttisesti muutamalle suurelle toimijalle, jotka eivät tähänkään asti ole ostaneet tupakkatuotteita epäilyttävistä lähteistä vaan laillisilta toimijoilta. Samoin jokaisen vähittäismyymtipisteen tulee hakea kunnan ympäristöterveydenhuollosta lupa tupakkatuotteiden myymiseen ja maksaa luvasta usein 500 euron vuosimaksu. Laittomat tuotteet eivät ennenkään ole liikkuneet näissä järjestäytyneen kaupan kanavissa, eikä muutos siksi ratkaise Suomen ongelmaa.

Suomessa ei kuitenkaan edelleenkään ole käytettävissä luotettavaa tietoa todellisesta kulutuksesta. Käytössä on tällä hetkellä puhelinhaastatteluihin perustuva tutkimusmenetelmä, jossa pyydetään ihmisiltä tietoa puhelimitse heidän viimeisen kuukauden aikana maahantuomistaan tupakkatuotteista. Ei liene kohtuutonta epäillä, kertovatko kaikki ihmiset tuntemattomalle haastattelijalle kymmenen minuutin puhelun aikana, että ovat tuoneet laittomasti maahan päihteitä. Toisenlaisen tiedonhankintakeinon tuominen tämän rinnalle palvelisi myös työryhmän ehdotusta varmistaa ajantasainen tieto nikotiinituotteiden ja -jäljitelmien myynnistä, käytöstä, hankinnasta jne.

Harmaatuonnissa on myös odotettavissa piikki, kun mentolisavukkeet kielletään Euroopan Unionissa toukokuussa 2020. Suomessa mentolisavukkeiden kulutus on huomattavan suurta, noin 25%. Kun mentolikielto ei ole voimassa naapurimaassamme Venäjällä, jossa tupakkatuotteiden hinta on myös huomattavasti alhaisempi kuin meillä, niiden tuonti tulee kasvamaan eikä se oletettavasti tapahdu yksinomaan laillisin keinoin ja reitein.



16.10.2018

Mietinnössä ehdotetaan myös siirtymistä geneerisiin pakkauksiin. Käytännössä tämä merkitsee tuotemerkkien poistamista ja tuotemerkkioikeuksien rajoittamista. Tuotemerkit ovat omaisuutta, ja myös tupakkayhtiöiden omaisuus on suojattu perustuslain mukaisena perusoikeutena. Myös perustuslakivaliokunnan kanta on ollut, että geneeristen pakkausten tavoittelu on poliittinen linjaus.

Kiellon käytännön merkitys on myös pieni. Savukeaskit muistuttavat jo nyt toisiaan, koska niiden pinnasta 65% on peitetty identtisillä terveystoimituksilla, joiden sisältö määrätään laissa ja asetuksissa. Toisin kuin esimerkiksi nikotiinikorvaushoitotuotteet, tupakkatuotteet ovat Suomessa myös esilläpitokiellon piirissä eli niitä ei ole näkyvissä julkisilla paikoilla. Tupakointi tapahtuu Suomessa myös lähinnä ulkotiloissa, ja esimerkiksi koulujen lähistöllä se on kokonaan kielletty. Tavallinen kansalainen ei siis juuri edes näe tavaramerkkejä, ellei hakeudu itse polttamaan.

Farid Hamadi
toimitusjohtaja